Zastosowanie pakietu Geant4 w fizyce jądrowej Wykład 6

Aleksandra Fijałkowska

2 grudnia 2021

Procesy fizyczne

W naszym projekcie oprócz poruszonych do tej pory klas znajduje się także klasa PhysicsList. Implementacja tej klasy jest dość zagmatwana, zacznę więc od informacji ogólnych a potem przejdziemy do szczegółów w kodzie. Kluczowe są trzy metody:

- **virtual void ConstructParticle()** – służy określeniu (zbudowaniu) możliwych cząstek
- **virtual void ConstructProcess()** – określa procesy fizyczne (dla każdej z cząstek)
- **virtual void SetCuts()** – określa warunki kreacja cząstek wtórnych (metoda nie jest czysto wirtualna, a wiec nie musi być implementowana)

ConstructParticle(), czyli definiowanie cząstek

Każda cząstka reprezentowana jest przez osobną klasę wywiedzioną z klasy bazowej **G4ParticleDefinition**. Wśród dostępnych cząstek znajdują się:

- leptony (e, μ, τ oraz odpowiadające im neutrina)
- hadrony (mezony, jak np. π, K, J itd.; bariony – proton, neutron, Λ, Ω; jony)
- bozony (fotony, fotony optyczne, geantino)
- stany wzbudzone (mezonów, jonów)
- kwarki, gluony (nigdy nie korzystałam)

Zbudowanie cząstki polega na wywołaniu jednaj z trzech statycznych metod, powodujących zwrócenie instancji klasy reprezentującej tę cząstkę. Klasy te są singletonami, czyli posiadają tylko jedną instancję w całym programie.

Przykład **G4Electron**

```
class G4Electron : public G4ParticleDefinition
{
 private:
   static G4Electron* theInstance;
   G4Electron(){}
   ~G4Electron(){}

 public:
   static G4Electron* Definition();
   static G4Electron* ElectronDefinition();
   static G4Electron* Electron();
};
```

Wszystkie trzy statyczne, ubliczne metody robią DOKŁADNIE to samo, mogą być więc wywoływane zamiennie (uwaga na przykłady).

```
void PhysicsList::ConstructParticle()
{
  // leptons
  G4Electron::ElectronDefinition();
  G4Positron::PositronDefinition();
  G4NeutrinoE::NeutrinoEDefinition();
  G4AntiNeutrinoE::AntiNeutrinoEDefinition();
}
```

Analogicznie tworzy się inne, potrzebne cząstki.

Aktywacja cząstek, szybsza ścieżka

Jeśli nie chcemy każdej z cząstek tworzyć osobno możemy posłużyć się pomocniczymi klasami (konstruktorami), które budują wszystkie cząstki wybranego typu (np leptony).
Przykład z naszego projektu:

```
void EMPhysics::ConstructParticle()
{
  G4BosonConstructor bConstructor;
  bConstructor.ConstructParticle();

  G4LeptonConstructor lConstructor;
  lConstructor.ConstructParticle();
...
  G4IonConstructor iConstructor;
  iConstructor.ConstructParticle();
}
```

Jak wygląda przykładowa metoda **ConstructParticle()**?

```
void G4BosonConstructor::ConstructParticle()
{
  // pseudo-particles
  G4Geantino::GeantinoDefinition();
  G4ChargedGeantino::ChargedGeantinoDefinition();

  // gamma
  G4Gamma::GammaDefinition();

  // optical photon
  G4OpticalPhoton::OpticalPhotonDefinition();
}
```

Lista dostępnych cząstek

Zbiór zbudowanych cząstek (aktywnych) zawiera klasa **G4ParticleTable**.
Tablica jest singletonem, dlatego dostęp do niej odbywa się przez wywołanie statycznej, publicznej metody **GetParticleTable()**, która zwraca wskaźnik do obiektu: **G4ParticleTable* G4ParticleTable::GetParticleTable()**.
Klasa ma szereg getterów zwracających instancję klasy reprezentującej cząstkę.

```
G4ParticleDefinition *  FindParticle (const G4String &particle_name)
G4ParticleDefinition *  FindAntiParticle (const G4String &particle_name)
G4ParticleDefinition *  GetIon (G4int atomicNumber,
                                G4int atomicMass,
                                G4double excitationEnergy)
```

Z **G4ParticleTable** korzystaliśmy w klasie **PrimaryGeneratorAction**.

ConstructProcess(), czyli określenie procesów fizycznych

Procesem nazywamy sposób oddziaływania cząstek z materią. Procesy mogą być dyskretne (jak np. rozproszenie Comptona) lub ciągłe (jonizacja). Wszystkie procesy dziedziczą po klasie bazowej **G4VProcess**, ta zaś posiada szereg czysto wirtualnych metod, które muszą być zaimplementowane w klasach pochodnych:

```
virtual G4VParticleChange*  PostStepDoIt
virtual G4VParticleChange*  AlongStepDoIt
virtual G4VParticleChange*  AtRestDoIt
virtual G4double AlongStepGetPhysicalInteractionLength
virtual G4double AtRestGetPhysicalInteractionLength
virtual G4double PostStepGetPhysicalInteractionLength
```

Deweloper może napisać swój własny proces (implementując powyższe metody) i przyporządkować mu pewne cząstki. Własne procesy są traktowane na równi z "wbudowanymi" podczas przeprowadzania cząstki przez materię.

My na zajęciach będziemy wykorzystywać tylko procesy wbudowane w bibliotekę.

ConstructProcess(), czyli określenie procesów fizycznych

Biblioteka Geant4 oferuje szereg wbudowanych procesów fizycznych różnych typów:

- elektromagnetyczne
- hadronowe
- rozpadu
- optyczne
- transportu
- parametryzowane

Procesy elektromagnetyczne

- Fotony
  - Efekt fotoelektryczny (**G4PhotoElectricEffect**)
  - Rozproszenie Comptona (**G4ComptonScattering**)
  - Kreacja pary elektron-pozyton (**G4GammaConversion**)
  - Rozproszenie Rayleigh-a (**G4RayleighScattering**))
  - Kreacja pary μ^+-μ^- (**G4GammaConversionToMuons**)
- Elektrony/pozytony
  - Jonizacja (**G4eIonisation**)
  - Bremsstrahlung – promieniowanie hamowania (**G4eBremsstrahlung**)
  - Rozproszenie (**G4eMultipleScattering**)
  - Anihilacja pozytonu + emisja dwóch kwantów promieniowania γ (**G4eplusAnnihilation**)
  - Anihilacja pozytonu do dwóch mionów (**G4AnnihiToMuPair**)
  - Anihilacja pozytonu do dwóch hadronów (**G4eeToHadrons**)
- Miony
  - Jonizacja (**G4MuIonisation**)
  - Promieniowanie hamowania (**G4MuBremsstrahlung**)
  - Kreacja pary e^+ e^- (**G4MuPairProduction**)
  - Rozproszenie (**G4MuMultipleScattering**)

Procesy elektromagnetyczne

- Hadrony i jony
  - Jonizacja (**G4hIonisation**)
  - Jonizacja dla jonów (**G4ionIonisation**)
  - Rozproszenie (**G4hMultipleScattering**)
  - Promieniowanie hamowania (**G4hBremsstrahlung**)
  - Kreacja pary e^+ e^- (**G4hPairProduction**)
- Promieniowanie X oraz fotony optyczne (powstanie)
  - Promieniowanie synchrotronowe (**G4hIonisation**)
  - Promieniowanie przejścia (**G4TransitionRadiation**)
  - Promieniowanie Czerenkowa (**G4Cerenkov**)
  - Scyntylacja (**G4Scintillation**)

Procesy hadronowe i rozpady

Procesy hadronowe:

- Rozproszenie elastyczne
- Rozproszenie nieelastyczne
- Wychwyt
- Rozszczepienie
- Rozpady silne (np. jądrowe)
- Reakcje fotojądrowe

Rozpady:

- Rozpady słabe (np. przemiana β)
- Rozpady elektromagnetyczne
- Rozpady silne (już wspomniane)

Procesy optyczne

Procesy optyczne:

- Absorpcja
- Rozproszenie Rayleigh-a
- Procesy przejścia przez granicę dwóch ośrodków (dielektryk-dielektryk, dielektryk-metal, dielektryk-cialo czarne)
- Wavelength Shifting (WLS) – przesunięcie długości fali

Wszystkie procesy są szczegółowo opisane w Physics Reference Manual, dostępny na stronie http://geant4-userdoc.web.cern.ch/geant4-userdoc/UsersGuides/PhysicsReferenceManual/fo/PhysicsReferenceManual.pdf

Implementacja

Klasa PhysicsList może być wywiedziona z klasy bazowej **G4VUserPhysicsList**. Obowiązkiem dewelopera jest zaimplenetowanie czysto wirtualnych metod **ConstructParticle()** (omówionę uprzednio) oraz **ConstructProcess()**. **ConstructProcess()** jest miejscem, w którym rejestrujemy procesy fizyczne odpowiadające uprzednio utworzonym cząstkom.

```
void PhysicsList::ConstructProcess()
{
  AddTransportation();//transposr musi być dodany zawsze
  //przykład procesów EM
  auto aParticleIterator=GetParticleIterator();
  aParticleIterator->reset();
  while( (*aParticleIterator)() )
  {
    G4ParticleDefinition* particle = aParticleIterator->value();
    G4ProcessManager* pmanager = particle->GetProcessManager();
    G4String particleName = particle->GetParticleName();

    if (particleName == "gamma") {
      pmanager->AddDiscreteProcess(new G4GammaConversion());
      pmanager->AddDiscreteProcess(new G4ComptonScattering());
      pmanager->AddDiscreteProcess(new G4PhotoElectricEffect());
      pmanager->AddDiscreteProcess(new G4RayleighScattering());
    } else if (particleName == "e+") {
      pmanager->AddProcess(new G4eMultipleScattering(),-1, 1, 1);
      pmanager->AddProcess(new G4eIonisation(),       -1, 2, 2);
      pmanager->AddProcess(new G4eBremsstrahlung(),   -1, 3, 3);
      pmanager->AddProcess(new G4eplusAnnihilation(),  0,-1, 4);
    }
    ...
  }
}
```

Implementacja

W celu zachowania przejrzystości zachęcam do stworzenia osobnych metod wprowadzających poszczególne typy oddziaływań.
Innym rozwiązaniem (zastosowanym w naszym przykładzie) jest dziedziczenie po **G4VModularPhysicsList**.
W takiej sytuacji w konstruktorze klasy **PhysicsList** „rejestrujemy" obiekty reprezentujące kolejne rodzaje oddziaływań (metoda **RegisterPhysics**).
Argumentem PhysicsList jest wskaźnik do obiektów wywiedzionych z klasy bazowej **G4VPhysicsConstructor**, która podobnie do **G4VUserPhysicsList** posiada wirtualne metody **ConstructParticle()** i **ConstructProcess()**, które należy zaimplemenować w sposób analogiczny.

Wybranie drugiej ścieżki zwalnia nas z obowiązku dodawania procesu transportu (jest on dodany automatycznie).

Listy fizyczne

Biblioteka Geant4 oferuje gotowe listy fizyczne, obejmujące zarówno produkcję cząstek, jak i rejestrację procesów fizycznych. Niektórzy rekomendują wykorzystanie list fizycznych na początku przygody z pakietem Geant4.
Dostępne listy fizyczne można znaleźć pod adresem:
https://geant4.web.cern.ch/node/155 oraz
http://irfu.cea.fr/dphn/Spallation/physlist.html
Przykład dołączenia procesów fizycznych w formie gotowej listy:

```
G4int verbose = 1;
FTFP_BERT* physlist = new FTFP_BERT(verbose);
runManager->SetUserInitialization(physlist);
```

```
G4int verbose = 1;
G4PhysListFactory factory;
G4VModularPhysicsList* physlist = factory.GetReferencePhysList("FTFP_BERT_EMV");
physlist.SetVerboseLevel(verbose);
runManager->SetUserInitialization(physlist);
```

Proszę zwrócić uwagę, że poniższe fragmenty kodu powinny zostać umieszczone w funkcji „main()”.

Próg powstania cząstek wtórnych – **SetCut()**

Każdy proces ma wewnętrzny próg powstawania cząstek wtórnych, każda cząstka jest „trakowana” do końca zasięgu, określonego właśnie w metodzie **SetCut()**.
Użytkownik określa minimalny ZASIĘG cząstki, a nie jej energię. Ta jest wyznaczana w oparciu o zadany zasięg indywidualnie dla każdego materiału.
Domyślną wartością progu dla wszystkich cząstek jest 1,0 mm.

Uwaga ogólna

Każdy projekt wymaga osobnego przemyślenia potrzebnych procesów fizycznych.
Oprócz procesów Geant4 oferuje różne modele mniej lub bardziej adekwatnych do naszego problemu (np. NeutronHP).

Dobrym początkiem przygody jest skorzystanie z gotowej listy lub poszukanie przykładu zbliżonego do naszych potrzeb.